

Як бачимо, емоційно-ціннісне ставлення особистості до інших, до навколишнього світу виступає умовою емоційно-ціннісного ставлення до самої себе – самоставлення. Отже, саме почуття честі спричиняє виникнення в особистості почуття гідності.

Цей висновок можна сформулювати по-іншому: традиційна етика честі у межах суспільно значущих цінностей становить безпосередню основу розуміння процесу виховання гідності, а відповідно й етики гідності як важливої складової людської культури.

Отже, необхідно розмежовувати ці поняття. Під гідністю будемо розуміти усвідомлення і переживання особистістю самої себе у сукупності морально-духовних характеристик, що викликають повагу оточення і пояснюємо утвердження гідності не як морального ставлення поряд з іншими ставленнями – цінностями, а як духовного самоставлення (як рефлексивної риси, за Б.Г. Ананьєвим).

Під честю розуміємо емоційно-ціннісне переживання особистістю свого ставлення до оточуючого світу з відповідною добродійною поведінкою, узгодженою із засвоєними нею моральними нормами і принципами, що існують в суспільстві, до якого належить особистість.

Як духовне утворення особистості честь слід виховувати, використовуючи сімейні цінності та традиції. З цією метою дитина має глибоко пережити важливість відносин, які панують у сімейному колі, надалі таке емоційне ставлення слід поширити на всю її родину, щоб не розірвався смисло-життєвий зв'язок поколінь. Так може сформуватися сімейно-родинна честь, яку людина має зберегти і відстоювати впродовж життя своїми моральними вчинками.

Осередям сімейного виховного впливу на формування почуттів честі і гідності дитини може виступити розроблена І.Бехом дискурсивна технологія інтимно-особистісного спілкування та методи педагогічного переконання й умовляння.

Вищенаведений виклад матеріалу не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми. Проте, визначення нами почуттів гідності та честі є дієвим підґрунтям для розкриття процесуального механізму їх формування та виховання у сутнісних показниках. У цьому ми вбачаємо перспективи наших подальших розвідок.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ананьев Б.Г. Психологическая структура личности и ее становление в процессе индивидуального развития человека // Избр. психол. тр.: В 2 т.: Т. II. – М.: Педагогика, 1980. – С.72-124.
2. Бернс Р. Развитие “Я-концепции” и воспитание. – М.: Прогресс, 1986. – 420 с.
3. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн.1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: Наук. видання. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
5. Ковальчук І. Почуття власної гідності // Дошкільне виховання. – 1995. – №2. – С.7.
6. Педагогический энциклопедический словарь / Гл. ред. Б.М.Бим-Бад; Редкол.: М.М.Безруких, В.А.Болотов, Л.С.Глебова и др. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2002. – 528 с.
7. Педагогічний словник / За редакцією Ярмаченка М.Д. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 514 с.
8. Семейное воспитание: краткий словарь / Сост.: И.В. Гребенников, Л.В. Ковинько. – М.: Политиздат, 1990. – 319 с.

УДК 37.036

Т.В. Батрак

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗАРУБІЖНОЇ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Стаття присвячена виховному потенціалу зарубіжної художньої культури як предмета, особливості впливу художньої культури зарубіжжя на розвиток особистості та її роль в естетичному вихованні старшокласників.

The article is devoted to the up-bringing potential of the foreign artistic culture as a subject, the peculiarities of its influence on the development of the personality and the role of the foreign artistic culture in the up-bringing of senior pupils.

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті (2002 р.) зазначено: “Освіта утверджує національну ідею, сприяє національній самоідентифікації, розвитку культури Українського народу, оволодінню цінностями світової культури, загальнолюдськими надбаннями” [2: 691].

З огляду на це, на перший план виступає необхідність естетизації освіти та культуротворчого формування особистості учня. Тому основним завданням школи сьогодні виступає не тільки забезпечення учнів фундаментальними знаннями з різних дисциплін, а також формування сприятливого середовища, в якому культурно-наукові знання, одержані учнями, внесуть свій вклад у саморозвиток особистості і тим самим стануть невід’ємною частиною естетичної культури сучасної людини.

Відповідно до Національної програми виховання дітей та учнівської молоді в Україні, сучасний зміст виховання в Україні складає науково обгрунтована система загальнокультурних і національних цінностей та відповідна сукупність соціально значущих якостей особистості, що характеризують її ставлення до суспільства і держави, інших людей, самої себе, праці, природи, мистецтва [9].

Очевидним стає той факт, що саме художня культура світу є джерелом суспільного досвіду людства, який просто не може лишатися поза увагою інститутів освіти, а особливо загальноосвітньої школи, навчальні програми якої передбачають залучення дитини до світу прекрасного, до цінностей художньої культури та естетичного виховання школярів. У свою чергу, естетичне виховання спрямовується на розвиток зростаючої особистості, здатності збагнути та виразити власне ставлення до мистецтва. Важливим є сприймання довкілля як естетичної цінності; ерудиція у галузі мистецтва (володіння системою елементарних мистецьких знань, понять, термінів, адекватне сприйняття художніх творів, творча діяльність у мистецькій сфері), власний погляд на світ, здатність радіти – як ознаки духовної зрілості.

Але, якщо розглядати художню культуру як чинник естетичного виховання, на наш погляд, одними з найголовніших завдань можна визначити виховання та надбання власних суджень, рис характеру, принципів, переконань, набуття зразків коректного міжособистісного спілкування та, загалом, моделі поведінки, яка личить інтелігентній, освіченій особистості, а також людяності та естетичної культури, збільшення словникового запасу та покращення навичок висловлювання правильною літературною мовою, тому що саме грамотне володіння мовою є обов’язковою умовою для розуміння мовних творів, служить основою для подальшого інтелектуального та морального розвитку особистості, сприяє міжособистісному та міжкультурному спілкуванню, позитивному розвитку особистості, формує пам’ять, логіку, цілеспрямованість, працьовитість, волю, вміння формувати та відстоювати свою точку зору, вміння плідної роботи з аудиторією. У мові людини виявляється її відношення до навколишнього світу, її почуття, тому що кожна фраза не тільки відображає дійсність, а й відношення людини до цієї дійсності відповідно до ситуації. Крім того, з опануванням навичок мовної діяльності відбувається становлення особистості як суб’єкта спілкування, розвиваються її інтелектуальні здібності, формується вміння слухати, розуміти та поважати свого співрозмовника, дотримуватися норм культурної етики, обираючи доступний та зрозумілий спосіб викладу думок, що свідчить про загальний культурний рівень людини. Адже, визначні ідеї науковців, політиків, письменників, журналістів та суспільних діячів є корисними тільки якщо вони зрозумілі тим, кому вони призначались, а для цього вони мають бути чітко та грамотно викладені у словесній формі [7: 13-18].

Поняття зарубіжної художньої культури в тій чи іншій мірі розглядалося в працях багатьох учених: характеристику поняття “художня культура” можна знайти в працях

Л.Анчиної, О.Рисько, Л.Когана, В.Лозового, О.Семашко, О.Шевнюка, С.Шипа, О.Щолокової; роль мистецтва у розвитку особистості вивчали такі вчені, як Т.Аболіна, Л.Виготський, Т.Крупник, Н.Миропольська та ін.

Незважаючи на наявність вказаних вище досліджень, зарубіжна художня культура як чинник виховання особистості ще не була предметом спеціального дослідження. Саме тому ми ставимо перед собою мету розглянути сутність курсу зарубіжної художньої культури у старшій школі та дослідити його виховний потенціал.

Під впливом політичної та економічної ситуації сьогодні в світі відбувся злам у свідомості людини. Внаслідок усвідомлення себе частиною культурної мозаїки населення світу, належності до конкретної історичної епохи, виникає потреба у володінні соціально-культурними ідеалами та кліше, які уможливають суспільну комунікацію у контексті міжнародних зв'язків. Адже сьогодні як ніколи гостро стоїть питання про міжнародну взаємодію, її роль в еволюції етнічних культур та розвитку загальносвітової культури. Звичайно, для будь-якого народу надзвичайно важливою є національна культура з її традиціями та звичаями. Але протиставлення національного інтернаціональному призводить до концервації культури, і, як наслідок, її деградації.

Роль предметів естетичного циклу є однією з провідних у системі освіти сьогодні. З огляду на це невід'ємним компонентом сучасної середньої освіти є освітня галузь "Художня культура". Головною метою вивчення предметів вищеназваної галузі є "пробудження особистісно-позитивного ставлення до цінностей мистецтва і розвиток естетичної та загальної культури учнів шляхом набуття конкретних знань та вмінь, необхідних для повноцінного сприймання, розуміння і відтворення художніх образів, а також розвиток здатності до самореалізації в художньо-творчій діяльності і самовдосконалення через мистецтво" [1].

Завданням курсу зарубіжної художньої культури є формування у старшокласників уявлення про культуру як про соціальний феномен, якому притаманні певні особливості, поняття та характеристики, розуміння того, що культура здатна змінюватись з часом та в результаті взаємодії з іншими культурами. Це робить можливим розвиток здібності сприйняття сучасного полікультурного світу, систематизації та інтерпретації фактів культури, захисту від культурного вандалізму, культурної асиміляції та дискримінації, створює умови для культурного розвитку та творчості. Під час вивчення курсу учні пізнають себе як культурно історичні носії й виразники цілої низки взаємопов'язаних культур, загальнолюдської поведінки та етики, готуються до міжкультурної комунікації, набувають таких якостей, як соціокультурна спостережливість, культурна неупередженість. Учні мають усвідомлювати, що таке культура, як вона створюється, що входить в її рамки та як здійснюються взаємовідносини між культурами у сучасному полікультурному світі. Адже, кожна освічена людина має вміти об'єктивно оцінити стан культури, бачити і розуміти живі процеси, які відбуваються у культурному розвитку світу, вміти відрізнити усталені чи нові культурні процеси від застарілих, позбавлених життєздатності. Інакше неможливо визначити оптимальні шляхи і засоби подальшого розвитку культури у порівнянні з надбаннями інших народів світу.

У процесі знайомства старшокласників з надбаннями культур різних країн під час вивчення курсу, учні мають відмовитися від етноцентризму відносно до інших культур, оцінюючи надбання етнокультури відносно її власних цінностей. Це спрямує старшокласників до аналізу факторів, які сприяють появі культурних конфліктів та формуванню негативних уявлень та неправдивих стереотипів відносно представників культурних груп. Тільки тоді молоді люди зможуть сформулювати вірне уявлення про культурну дискримінацію та культурні утискання в світі, сприйняти культурне різноманіття як норму співіснування в сучасному середовищі, зрозуміти, що кожна культура відіграла важливу роль в єдиній світовій історії, створенні єдиної світової культури та перейти до діяльності, спрямованої на ініціювання та активну участь проти культурної дискримінації та вандалізму. Таким чином, вивченням предмета зарубіжної художньої культури досягається

одне із найважливіших завдань освіти сьогодні – підготовка учнів до активного та повноцінного співробітництва у сучасному полікультурному світі. Вивчення курсу зарубіжної художньої культури дозволяє старшокласникам познайомитись з іншими культурами, іншими видами державного устрою, життям та побутом інших народів. І чим більшою кількістю знань з культури світу молода людина оперує, тим легше відбувається її інтеграція в інтернаціональне суспільство, розуміння особливостей культури та національного менталітету того чи іншого народу, тим легше відбувається кооперація на ринку праці і тим вищий її шанс на отримання достойного місця в житті.

На наш погляд, при вивченні надбань світової культури педагог має організувати викладання матеріалу таким чином, щоб викликати в учнів певну низку переживань та роздумів, збудити їх власну творчу активність та спрямувати її так, щоб привести до аналізу, оцінок, суджень, уявлень та моделі поведінки, яка відповідає моральності естетично освіченої та вихованої людини. Адже мистецтво не лише передає результати пізнавальної та оціночної діяльності автора твору, а й несе у собі інформацію, модель, орієнтир бажаної поведінки реципієнтів у схожій ситуації. Митець, зображуючи ті чи інші події, провокує реципієнта на надання емоційної оцінки твору завдяки викликаним переживанням, аналізу відображеної ситуації та осмислення посилання автора.

Ми згодні з думкою Н.Миропольської, яка стверджує, що “сприймання твору іншої культури на рівні переживання, відчуття, характерного для спілкування з твором мистецтва – репрезентантом етнокультури особистості, по суті є утопією”, тому що надбання зарубіжної культури завжди будуть оцінюватись крізь призму прийнятих в рідній країні культурних норм і цінностей, крізь призму засвоєної індивідом моделі світорозуміння. Але вивчення предмета зарубіжної художньої культури надасть учням можливість ознайомитись з реаліями та традиціями культур світу, позбутися етноцентризму, навчитися розуміти та поважати чуже, інше, спираючись на знання в сфері культурних надбань власного народу. Отже, використовуючи свій культурний досвід і свої культурно-національні традиції та звички, особистість отримує змогу одночасно враховувати звичаї та традиції іншої країни, інші норми соціальної поведінки, при цьому усвідомлювати факт їх сторонності. Це підтверджує той факт, що курс зарубіжної художньої культури має великий особистісно-розвиваючий потенціал і створює сприятливі умови для уявлення в редукованому вигляді знань про культуру рідної та зарубіжної країн, загальноєвропейської та загальнолюдської культур [5].

Знання і розуміння культур інших народів, повага до їх цінностей і вміння гідно представити культуру власного народу – характерні риси сучасної, по-справжньому освіченої людини. Вивченням предмета зарубіжної художньої культури досягається одне із найважливіших завдань освіти сьогодні – підготовка учнів до активного та повноцінного співробітництва в сучасному полікультурному світі. Курс зарубіжної художньої культури дозволяє старшокласникам ознайомитися з різними культурами, видами державного устрою, життям та побутом інших народів. І чим більшою кількістю знань з культури світу молода людина оперує, тим легше відбувається її інтеграція в інтернаціональне суспільство, розуміння особливостей культури та національного менталітету того чи іншого народу, тим легше відбувається кооперація на ринку праці і тим вищий її шанс на отримання достойного місця в житті.

У результаті науково-технічного прогресу, розвитку міжнародних відносин, економічної інтеграції посилювалась взаємодія культур. У процесі того, як історія ставала всесвітньою, можливості взаємовпливу культур значно зростали. Але, в той же час, поряд з загальносвітовою культурою, кожна національна культура залишалась унікальною і неповторною в своїх проявах, зберігала свої традиції та особливості сформовані під впливом певних соціально-історичних факторів. Одні культури є більш поширені та розвинені, інші – менш, але кожна з них є невід’ємною ланкою цілісної картини сучасного світу. Кожна нова ланка є своєрідним свідченням невичерпності людської творчості, представляє новий ідеал

краси, нову варіацію прекрасного. Сформувавшись, культура кожної країни сама стає історичною силою і впливає на конкретну історію народу, його соціальний розвиток.

Предмет зарубіжної художньої культури допомагає сформувати у старшокласників уявлення про різноманітність сучасної художньої культури як рідної, так і зарубіжної, шляхом знайомства їх з типами та видами культури в різних країнах, формування обізнаності про соціокультурний портрет різних країн, взаємовідносини індивіда та держави, природи та суспільства, культурної взаємодії між представниками різноманітних расових, етнічних, соціальних, релігійних культурних груп; формування уявлень про взаємовплив культурної спадщини країн та континентів (наприклад, вплив культури країн сходу на сучасну європейську культуру); розуміння природи і змісту національно-культурних традицій, ритуалів, умовностей та цінностей представників різноманітних культур.

Необхідною умовою успішного міжкультурного спілкування є формування уявлень про традиційні ідентифікації культури країн світу та розуміння універсалій – того загального, що притаманне різним культурам (схожі моральні цінності, заняття одними і тими ж видами спорту, престижність освіти в різних країнах) [4]. Це досягається шляхом виділення спільного та різного серед культури представників різноманітних етнічних, соціальних, релігійних груп, розуміння того, як представники різних культурних груп у світі підходять до вирішення глобальних проблем людства.

Результатом є виховання толерантності до поглядів, звичаїв представників інших культур, уміння бачити особливості своєї культури в контексті культур інших народів і світової культури взагалі, сприймати світ як сукупність складних взаємозв'язків, коли порушення одного з них може привести до глобальної катастрофи. Саме тому старшокласники мають навчитися розуміти, а не оцінювати прояви художньої культури інших народів. Отже, при сприйманні твору мистецтва, або при спілкуванні з представниками іншої культури слід навчитися спиратися не тільки на свої власні морально-оціночні категорії, характерні для культури рідного народу, а й враховувати особливості культури, результатом якої є цей твір мистецтва. Таким чином, старшокласники мають володіти таким багажем знань та досвіду (в рамках програми), який надасть їм можливість адекватно сприймати зміст “між рядками” будь-якого твору зарубіжної літератури, правильно інтерпретувати культурні, історичні епізоди та реалії зарубіжних країн, розуміти поведінку та толерантно ставитись до носіїв культури інших країн. Це сприяє розвитку у молодій людини здатності до життя в полікультурному суспільстві, перешкоджає виникненню ксенофобії, розповсюдження клімату нетерпимості та сприяє розумінню розбіжностей та готовності жити з представниками інших культур.

Вивчення і співставлення різних за своєю суттю, але схожих за хронологічними та географічними показниками культур дає можливість краще пізнати кожен з них в їх особливостях, і, водночас, усвідомити загальні закономірності культурного розвитку людства, скористатися накопиченим людством за багато поколінь досвідом, і зробити його невід'ємною частиною особистої системи цінностей. Художня культура “більш за все пов'язана з олюдненням людини, її гармонією і цілісністю. Вона, з одного боку, забезпечує оптимальне наближення її до ідеалу, а, з другого, закладає в цей ідеал найдосконаліші уявлення людства про людину” [6: 15, 23].

Вивчення зарубіжної художньої культури надає можливість учням розвивати свій художній світогляд, опановувати естетичний досвід і набувати навички творчої діяльності, формувати власні почуття. Художня культура є системою створення, збереження, розподілу, поширення, обміну і споживання створених і створюваних цінностей; реалізацією цілісного, об'ємного освоєння людиною оточуючого середовища. “Вона сприяє реалізації людиною наявних у ній можливостей і потенцій, невикористаних під час виконання відведених їй соціальних ролей, дає змогу вдосконалюватися духовно як емоційно, так і інтелектуально, прилучає до одвічної мудрості, нагромаджену людством багатству, орієнтує на загальнолюдські ідеали та поривання”. Адже, кожен твір видатного митця вчить розуміти

мистецтво, переносить людину у вир подій минулого, вчить співпереживати і розуміти інших людей.

Мистецтво спрямоване на розширення кола спілкування й духовності кожної людини, а також на осягнення культурного сенсу різних епох, творчості народів і окремої особистості, залучення особистості до діалогу, в якому вона осягає власну сутність. В результаті тісного контакту учнів з мистецтвом приходиться усвідомлення глибокої залежності художніх явищ від історичного минулого народу. Вивчення творчих методів митців знайомить із поступовим розвитком різних мистецтв у їх ідейних і творчих взаємозв'язках, демонструє динаміку розвитку художньої культури взагалі, допомагає учневі зрозуміти світогляд митця, його ставлення до світу, спосіб вибору художніх засобів, який сприяє якнайповнішому вираженню й донесенню сучасних ідей та естетичних ідеалів, а також допомагає зрозуміти реципієнту, що творчість кожного митця є унікальною.

Курс зарубіжної художньої культури є засобом прилучення старшокласників до духовної спадщини інших країн та народів, допомагає розширити їх соціокультурний простір та прийти до усвідомлення себе в якості культурно-історичних суб'єктів та виявити своє місце серед культур, що, в результаті, зробить можливим подолання культурного бар'єру, а також уможливить розуміння та насолоду від знайомства з творами мистецтва зарубіжних митців. Отже, курс зарубіжної художньої культури є основним із інструментів на шляху досягнення культурного самовизначення старшокласників в полікультурному просторі сучасного світу.

Російський вчений П.Сисоєв визначає культурне самовизначення як “усвідомлення особистістю свого місця в спектрі культур та цілеспрямовану діяльність на прилучення себе до тої чи іншої культурної групи” [8: 15]. У зв'язку з цим необхідною умовою є культурна ідентифікація особистості в якості представника української культури, тобто носія неповторних традицій та звичаїв характерних тільки для нашої культури. Оволодіння учнями цінностями рідної культури робить сприйняття інших культур більш точним, глибоким та всебічним. Чим більше цінностей ми засвоюємо, тим більш витонченим та гострим стає наше сприйняття інших культур, віддалених у часі та просторі.

Цілком очевидним є той факт, що самовизначення в культурі можливе тільки через культурну обізнаність – знання існуючих варіантів. Для цього старшокласникам необхідно набути багаж знань, що дозволяє вірно орієнтуватися у сучасному інформаційному просторі, розуміти його як сукупність культурних досягнень людського суспільства, готуватися до порозуміння та продуктивної співпраці з представниками різних культур. Особистість має розуміти та осмислювати різноманіття та самоцінність культур світу, вміти орієнтуватися у культурному середовищі людства.

Необхідними передумовами самовизначення учнів є неперервне співставлення та осмислення норм та цінностей своєї та зарубіжної культури. Вони сприяють кращому розумінню себе у спектрі культур, розширенню соціокультурного простору старшокласників, осмисленню цінності власної культурної спадщини, укріпленню гордості за досягнення власної держави, покращенню уявлень про світову культуру через призму культури власного народу, більш глибокому розумінню унікальності власної культури у контексті глобальних процесів і, як результат, формуванню національної самосвідомості.

Процес культурного самовизначення особистості відбувається протягом усього життя. Він починається з вивчення рідної культури та пов'язаний з утворенням духовно-ціннісної основи та визначення засобів духовного наповнення життя особистості, яка належить своєму народу та суспільству.

У процесі вивчення зарубіжної художньої культури відбувається самовизначення особистості в рамках світової культури, що передбачає: соціальне розуміння та вміння розрізняти соціальні норми, принципи та моральні ідеали у творах мистецтва різних культур; поважне ставлення до цінностей та традицій рідної та зарубіжної культури; визначення та сприйняття актуальних проблем сучасного стану культури в Україні та зарубіжжі; прийняття загальнолюдських цінностей за основу власної діяльності; емпатія; культурна толерантність;

вміння відрізняти та порівнювати реалії різних культур, виявляти протиріччя та можливі засоби їх розв'язання; адекватне самосприйняття та самооцінка власного рівня культури, самоконтроль та самокорекція в процесі культурного самовизначення; відповідальність та свідомість при виборі духовних цінностей та пріоритетів у культурі; сталість проявів моральних якостей у поведінці та спілкуванні. Культурне самовизначення означає перехід від знань та розуміння до активної діяльності. Визначивши своє місце у спектрі культур, учень має проявляти активні дії проти культурної агресії, культурного вандалізму, культурної дискримінації.

Отже, вивчення зарубіжної художньої культури має значний вплив на старшокласника як освіченої, інтелігентної, естетично вихованої, ерудованої, креатином моральної особистості, якій властива людяність, творчість, широта мислення, здатність до співпереживання.

Курс зарубіжної художньої культури створює інтеграційний мультикультурний простір освіти – різноманітні за змістом та формами культурні середовища, в динамічній системі якого діти реально стають як носіями культурних традицій різноманітних культур, в яких вони ростуть, так і учасниками постійної соціокультурної взаємодії, яка розвиває в них толерантність, доброзичливість, прийняття іншого, інтерес до культурних відмінностей, що дозволяє людині глибоко відчувати приналежність до рідного народу і в той же час усвідомлювати себе громадянином країни і суб'єктом світової цивілізації, забезпечує інтеграційні процеси, які, з'єднуючи різноманітність в єдине ціле, створюють простір інтенсивної культурної взаємодії, міжкультурного багатоголосся, полілогу, а також рівноправ'я та взаємоповаги національних культур [3: 88].

Таким чином, можна стверджувати, що вивчення зарубіжної художньої культури є процесом засвоєння знань про культурне різноманіття та відносин між культурами оточуючого світу, а також формування активної життєвої позиції та вмінь взаємодіяти з представниками різних культур відповідно до принципу діалогу культур. Курс зарубіжної художньої культури допомагає сформуванню в старшокласників такі необхідні вміння, як: пошук необхідної культурознавчої інформації, вміння підтримувати міжнародні контакти в дусі миру, долати культурні лакуни та зіткнення, яких неможливо уникнути у реальній міжкультурній комунікації, за допомогою уточнень, вести бесіду з представником іншої культури про факти й реалії його культури, а також виступати як гідний представник рідного народу і культури. Пошук шляхів реалізації зазначених завдань може стати предметом подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державний стандарт загальної середньої освіти: Художня культура // Мистецтво та освіта. – 1997. – № 3. – С. 9.
2. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія/ Упоряд. О.О. Любар; За ред. В.Г. Кременя. – К.: Т-во “знання”, КОО, 2003. – 766 с.
3. Крылова Н. Культурология образования. – М.: Народное образование, 2000. – С. 152-156.
4. Миропольська Н.Є., Белкіна Е.В., Масол Л.М., Оніщенко О.І. Художня культура світу. Європейський культурний регіон: Навчальний посібник для загальноосвітніх навчальних закладів України. – К.: Вища школа, 2001. – 191 с.
5. Осипова Н.В. Глобальное образование и иностранный язык как учебный предмет. Иностранные языки в школе. – 2007. – № 2.
6. Основи художньої культури. Ч.1: теорія та історія світової художньої культури: Навч. посібник для вищ. навч. закладів/ За ред. В.О.Лозового, Л.В.Анучиної. – Х.: Основа, 1997. – 320 с.
7. Соловова Н.Є., Пореченкова Е.А. Формирование филологической концепции в профильной школе и вузе // Иностранные языки в школе. – М., 2006. – №8. – С. 13-18.
8. Сысоев П.В. Культурное самоопределение обучающихся в условиях языкового поликультурного образования // Иностранные языки в школе. – 2004. – №4. – С. 15.
9. Україна. Міністерство освіти і науки. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні // Освіта України: 3 грудня 2004р. – №94. – С. 6-10.